

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četri leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostopnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavih po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Sodrug!

Prihodnji teden izide majski spis. Ker ne praznujemo letos 1. maja tako kakor druga leta, zato vam podajamo za malo nadomestilo majski spis. Naročila sprejema šef. Viktor Zore, Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6/I. Cena izvodu 20 vinarjev. Vsak zaveden delavec naj naroči majski spis!

Mezdne in pritožne komisije.

Zaradi delovnih razmer, ki so nastale že takoj ob pričetku vojne v vojni industriji, je zlasti kovinarska organizacija zahtevala, naj vlada izda primerne odredbe. Prvo odredbo je izdalo vojno ministrstvo že dne 14. novembra 1914, ki je odpravila nekaj nedostatkov vojnodajatvenega zakona. Ta odredba je izrekla, da veljajo za delavstvo v vojni industriji obstoječe delovne pogodbe, ki se ne smejo enostransko spreminjati, da se mora delo čez čas, nedeljsko in prazniško delo primerno bolje plačevati ter da se sme v sporih glede delovnih razmer v vojnodajatvenih obratih pozvati pristojno sodišče, da razsoda o sporu, ter da sme delavec tudi zapustiti delo, če je to utemeljeno v § 82. obrtnega reda.

Izkušnja pa je pokazala, da se podjetniki niso hoteli mnogo ozirati na odredbo. Zato so predlagale organizacije meseca marca 1915 vojnemu ministrstvu, da naj se osnujejo pritožna mesta, ki bodo pritožbe preiskavala ter naročala podjetnikom, da se ravnajo po svojih dolžnostih. Dasi so se podjetniki upirali temu predlogu, se je vendar ustanovilo za poskušnjo „pritožno mesto“ za Dunaj s sedežem na Dunaju. Pritožno mesto na Dunaju je pričelo poslovati meseca januarja 1916. Zal, to pritožno mesto ni imelo izvršilne oblasti in marsikateri podjetnik ni upošteval njega sklepov, zlasti pa ni moglo to mesto storiti ničesar glede na naraščajočo draginjo, kar pa sedaj silno prihaja v poštev pri mezdah.

To dejstvo, kakor tudi uvedba enake ustanove v Nemčiji in po avstrijskem vzoru ustanovitev „pritožne komisije“ na Ogrskem z mnogo širšo oblastjo, je vzpodbudilo organizacije, da so zopet zahtevale preosnovo in razširjenje pritožne komisije. Želji je vlada končno ustregla in izdala dne 21. marca 1917 naredbo, ki vsebuje v posnetku naslednje določbe:

§ 1. Osebam, ki so zaposlene v obratih v vojne namene je plačevati njih poklicnim in delovnim zmožnostim ter vsakokratnim živlenskimi razmeram primerno mezdo.

§ 2. Vojaškim namenom služijo obrati, ki jih osnuje vojaška uprava, obrati, ki so prepuščeni v smislu vojnodajatvenega zakona vojaški upravi, in obrati, katere morajo njih lastniki po vojnodajatvenem zakonu dalje obratovati. (§ 18).

§ 3. Ustanove se pritožne komisije, da razsodajo o pritožbah, smejo pa sklepati tudi o opravičenosti prenehanja delovnega razmerja. Glede mezd se lahko pritožijo v takih obratih, delavci glede izstopa iz

delovnega razmerja pa delavci ali delodajalci. Zahtevke glede mezd in delovne pogodbe morejo delavci predložiti pritožni komisiji ali pa pristojnemu sodišču, enako tudi zahtevke glede po pritožni komisiji določenih delovnih pogojev. Želje glede prenehanja službenega razmerja pa spadajo najprej pred pritožno komisijo; o njih se more šele potem obravnavati pred sodiščem.

§ 4. Pritožne komisije morajo skušati izvesti poravnave, razen v slučaju prenehanja službenega razmerja. Razsoditi morajo o željah posameznih kakor tudi več oseb in smejo uradno postopati. Njih odloki so pravnoveljaven za obe stranki, proti njim ni pritožbe in se smejo izvesti po politični oblasti.

§ 5. V obratih, za katere so ustanovljene pritožne komisije, se sme dovoliti prenehanje delovnega razmerja neglede na določbe zakona z dne 26. decembra 1912 le iz važnih razlogov in ob pritrdilu pritožne komisije. Pritrdilo se ne more odreči če se zahteva predčasnega prenehanja službenega razmerja utemeljena v zakonitih predpisih. Če pritožna komisija tako zahteva odkloni, sme stranka zahtevati razsodbo pri sodišču. Če soglašajo podjetnik, delavec in vojaški vodja glede prenehanja delovnega razmerja, ni treba pritrdila.

§ 6. Pritožna komisija sestoji iz predsednika, ki ga imenuje minister za deželno obrambo, enega člana, ki ga imenuje pristojno ministrstvo, enega sodnika, enega zastopnika podjetnikov in enega zastopnika delavcev. Zastopnika delodajalcev in delavcev imenuje pristojni minister. Pritožne komisije smejo ustanoviti za določene okraje krajevna mesta, ki poslujejo ali od slučaja do slučaja ali stalno. Krajevno mesto sestoji iz vojaškega zastopnika kot predsednika ter zastopnika delodajalcev in delojemalcev. Predsednik krajevnega mesta je opravičen odkloniti razsojanje in stvar predložiti pritožni komisiji v odločitev.

§ 7. Stranke smejo zastopati pred pritožno komisijo poklicni tovariši ali poklicne združbe, poslovodje ali nastavljeni.

§ 8. Nadzorstvo nad pritožnimi komisijami ima ministrstvo za deželno obrambo.

§ 9. Podjetnike ali naročene uradnike, paznike, ki ne izvršujejo po pritožni komisiji določene mezdne in delovne pogoje ali ravnajo proti določbam § 5., kaznuje politična oblast prve stopnje z zaporom do treh mesecev ali z globo do 20.000 K. Za uradnike jamčijo podjetniki. Delavca, ki ne izpolni dolžnosti, ki jih sprejme v zmislu § 5, kaznuje neglede na prisilni odgon nazaj v obrat, politična oblast prve stopnje z zaporom do treh mesecev ali z globo do 1000 K.

Če se obsodba ponavlja, se naložita obe kazni. Kazni se morajo izvršiti, če ne spada dejanje v strožje kazenske določbe.

§ 10. Določbe te naredbe veljajo tudi za osebe, ki so zaposlene v višji službi v obratih za vojaške namene.

§ 11. Za vojaške osebe, ki niso v mezdni službi, naredba ne velja.

§ 12. Občine so dolžne sodelovati pri izvršitvi naredbe.

§ 13. Naredba je stopila v veljavo z dnevom objave.

Omenimo tukaj še nekaj določb iz izvršilne naredbe.

Delovne in živlenske razmere ne smejo biti v teh obratih slabše nego v podobnih obratih, ki ne služijo vojaškim namenom. Čezurno in nedeljsko delo se mora posebej plačevati. Pri dovoljevanju draginskih doklad se treba ozirati na število oseb v družini delavčevi. Med delovne pogodbe se vštevata zlasti: delovni čas, odmori, nedeljski in prazniški počitek, vrsta dela, varstvo zdravja in moralnosti kakor tudi preskrba zaposlencev s hrano in stanovanjem.

Komisija mora obravnavati o pritožbah posameznikov, skupin. Sme pa tudi sama od sebe urejati mezdne in delovne razmere v obratih, ki služijo vojnim namenom, če jim sporoči nedostanke, dejstva organizacija in če smatra, da je ureditev potrebna.

Odpust ali izstop iz službe se more zahtevati le iz zakonitih vzrokov, ki predčasni izstop dovoljujejo. Sicer je izstop ali odpust dopusten iz važnih razlogov kakor doslej. Taki vzroki so nosečnost proti koncu kakor tudi druge neodvrtljive materinske in družinske dolžnosti. Vzrok mora prej potrditi tovarniški ali bratovskoskladnični zdravnik, čegar potrdilo sme potrditi še uradni zdravnik.

V slučaju izstopa ali odpusta je prej vedno predložiti željo komisiji (krajevno mestu.) Pritrditev se ne sme zabraniti, če je vložnik po zakonitih predpisih opravičen razvezati delovno razmerje. Pri tem pride v poštev § 82 in 82 a obrtnega reda, § 26 in 27 zakona o trgovskih nastavljenih z dne 16. januarja 1910, §§ 202, 203 in 205 obč. rudarskega zakona. Če komisija tožitelju ne ugodí, sme tožiti še pri pristojnem sodišču, ki končno odloča. Dokler teko obravnave ne sme delavec zapustiti dela in ga tudi delodajalec ne odsloviti, pač pa morata oba storiti svoje dolžnosti.

Delavci, ki niso vojaki, ne spadajo pod vojaško pravo, torej ne spadajo (zlasti žene) pred vojaško kazensko sodišče, marveč le pred vojaško disciplinarno sodišče.

O sestavi pritožnih komisij govori § 6 zgoraj. Kot zastopnike delodajalcev in delavcev imenuje minister po zaslišanju obeh organizacij, za vsakega člana komisije imenuje minister po enega ali več namestnikov.

Komisije osnujejo zlasti v večjih okrajih krajevna mesta, posebno tam, kjer je število vojnega delavstva večje. Krajevno mesto razsoda o odpustu ali izstopu iz dela, sme se pa tudi pooblastiti, da izvede poravnave. Poleg tega sprejema želje in jih sporoča komisiji.

Pri obravnava smejo zastopati tožitelje tovariši, poklicna društva, voditelji ali nastavljeni. Obravnave so javne, kadar gre za mezdne in delovne razmere. Če sta obe stranki zadovoljni, se proglase za tajne. Tajne so obravnave tudi tedaj, če gre za pravno, državne interese ali če bi se utegnila obravnava motiti, je zamotana, ali se tiče obratnih tajnosti. V tem primeru se tudi vsebina obravnave ne sme objavljati.

Ta važna naredba je velike važnosti za kovinarje, rudarje, strojarje in drugo vojno industrijo. Delavstvo, ki se mu zdi, da se mu godi krivica, naj se posluži te nove uredbe. V zadnji številki smo navedli sedeže pritožnih komisij po naših južnih krajih in obenem smo tudi navedli naslove, kamor se naj delavci obračajo v posameznih primerih za pojasnila. Opozarjamo torej še enkrat na naslove v zadnji številki „Delavca“.

Aprovizacija v Idriji.

Doslej so se pritoževali glede aprovizacije v prvi vrsti rudarski uslužbenci, danes prihajajo do besede aproviziranci mestne občine. Čakali smo že dolgo, dasi smo imeli dovolj pritožb, upajoč, da se obrne kaj na bolje. Ker se pa to ne zgodi, moramo javno pribiti nekatere nerednosti in nepravilnosti.

Ko je prišlo na površje gerentstvo, smo takoj opazili neprijetno izpremembo. Začel se je delati razloček med takozvanimi „boljšimi“ in drugimi sloji: prvi so dobivali veliko več bele ali vsaj več bele moke, drugi glavno koruzno. To se je opravičevalo s tem, da „boljši“ sloji niso navajeni koruze, njih želedec tega ne prenaša, dočim so pridobitni sloji zadovoljni z njo itd. Seveda tudi „boljši“ sloji niso bili vsi deležni te milosti, ampak le nekatere uradniške rodbine. Že v tem tiči napačnost tega naziranja. Zakaj, če se držimo tega stališča, da je „boljši“ sloj ta, ki je navajen boljše jesti, vprašamo: Ali so to samo uradniki? Ali niso to drugi tudi in dostikrat še v večji meri, n. pr. trgovci? Če pa damo vsem tem bele moke več nego jim gre, kaj naj potem pride na ostale, kaj na otroke, bolne in stare ljudi, ki imajo po našem prepričanju e d i n i i n č i s t o e d i n i pravico do te ugodnosti? Zato je to stališče čisto napačno in krivično: bela moka, ako je kaj pride, se mora razdeliti sorazmerno med udeležence, upoštevajoč pri tem otroke, bolnike in stare ljudi po njih številu, izvzemši ostale zdrave člane dotičnih rodbin.

Druga nerednost je v tem, kdaj se živila razdeljujejo. Pred gerentstvom je bil dan oddajanja javno razglašen in takrat so se živila v resnici dobivala. Odkar imamo gerentstvo, se pa dogajajo slučajji, da je dan sicer tudi javno razglašen, a ko pridejo stranke do skladišča, izvedo tam, da se je to ali ono blago že oddalo več dni poprej, predno je bilo javno razglašeno. Nekatere rodbine izvedo — bodisi iz strankarskega, bodisi iz prijateljskega, bodisi iz katerega drugega vzroka — kar pod roko, kdaj se prodaja to ali ono in odvzamejo drugim smetano takrat razpoložljivega blaga. To je popolnoma nedopustno. Ukoreninila se je tudi razvada, da nekatere rodbine ne pošljejo po blago na določen dan, ampak drug dan, ki ni bil javno za to določen, kar vzbuja opravičeno domnevo, da gre za nedopustnosti, ki se morajo opraviti med seboj; zato tudi gotova zadrega in razburjenost dotičnih oseb, ako jih vidiš in vprašaš, kaj in kako. Bilo bi dalje poučno, ako bi se našla kontrola, ki bi pregledala zapisnike, ali so vsi aproviziranci mestne občine upravičeni ali ne, oziroma ali ne dobivajo nekateri na dveh krajih. V Idriji je mestna aprovizacija v rokah ene stranke, poleg tega odločuje tu podrejen uslužbenec, ki postopa nasproti strankam surovno in samovoljno. V Ljubljani se je osnoval poseben urad za pritožbe: vsakdo ima svobodno besedo. Pri nas imamo trojno aprovizacijo in dvojno vodijo eni in isti ljudje — ne v svojo škodo, to si lahko mislimo. V Ljubljani slišimo, kako občina pomaga aprovizaciji, n. pr. tudi s kritjem primanjkljaja, pri nas se pa blago drago prodaja, kakor bi se z aprovizacijo hoteli plačati mestni dolgovi!

Prosimo in pričakujemo, da odločilni faktorji posežejo vmes in ustvarijo znosne razmere, primerne vojnemu položaju, ki nam nalaga vsem enake dolžnosti, a tudi enake pravice.

§ 1154 b obč. drž. zakona v rudništvu.

C. kr. rudniško glavarstvo v Falknovu je zavrnilo spremembo službenega reda, ki je skušal odpraviti novo določbo § 1154 b. Skupina I. rudarske zadrage Falknov in Elbogen je sklenila tak službeni red, a revirno glavarstvo ga ni vzelo na znanje, ker se morajo spremembe izvršiti sporazumno

med obema skupinama. Nato se je skupina I. (podjetniška) pritožila na rudniško oblast, a tudi ta je zavrnila pritožbo iz istih razlogov.

Rudniška oblast pravi, da je podjetniška skupina sicer opravičena predlagati spremembo službenega reda, a le tedaj, če ga je sprejela tudi druga skupina (rudarjev). Podjetniki so sklenili spremembo dne 2. decembra 1916, drugi skupini so pa predložili spremenjeni službeni red šele pozneje in skupina rudarjev je ta službeni red v seji dne 16. decembra 1916 odklonila.

Spremembo službenega reda torej niso sprejeli rudniški posestniki dne 2. decembra 1916 ne sporazumno z drugo skupino, ne da bi jo bili prej zaslišali in so s tem opustili bistven pogoj, ki je potreben za spremembo službenega reda.

Razentega izjavlja revirni rudniški urad, da se bo oziral v prvi vrsti pri spremembi službenih redov na dogovor, ki se je sklenil pri sklepni pogodbi socialnopolitičnega oddelka v trgovinskem ministrstvu dne 13. januarja 1916 s komisijo avstrijskih strokovnih društev. Revirni urad pozivlje končno, da naj se v tem zmislu izpopolni službeni red za rudništvo.

Rudniški podjetniki najbrže ne bodo zadovoljni s to razsodbo in bodo nadaljevali boj proti temu sicer malenkostnemu socialnemu napredku, a na drugi strani se smemo trdno zanašati, da bodo oblasti dogovor z organizacijami, ki mu sicer rudniški posestniki takrat niso pritrdili, dosledno izvedle, pri čemer pa morajo skupine II. rudarskih zadrug tudi biti na braniku ter odločno zahtevati, da pridejo v službene rede določbe, ki jamčijo rudarjem največ eno tedensko plačo v slučaju boleznii ali neodvrnjivega zadržka od dela ob nezgodi in eventualno tudi zaradi nujnih družinskih razmer, povabila k sodnji itd. O tem smo že poročali v „Delavcu“ natančneje. Rudarji in drugi delavci, ne dajte si jemati ta košček nove pravice!

Sreča dela.

Koliko delovne sile ni potrebne, da ustvarjamo, žanjemo, pridelujemo, in prevajamo vse to, kar potrebuje človek za vsakdanje življenje. Koliko tisoč mož in žena delovnega ljudstva ni treba, pa ipak se izdelujejo in pridelujejo vsi ti pridelki in prodajajo v porabo občinstvu, ki jih rabi v življenju. Če si predočimo vse te vrednosti dela, vpliva to tembolj vznemirljivo na vsakogar, ki ima le nekaj čuta pravičnosti, da se izrabljajo te sile večinoma pristransko za vse tiste neštevilne oderuhe v tem vojnem času.

Tako slabih razmer vobče pač nismo imeli v toliki meri ob miru. In vendar. Ali niso razmere podobne, v temelju prav take? Ali ne prehaja toliko in toliko z delom vstvarjenih vrednosti v roke špekulantom in sebičnežem kot zaslužek, ali ne toliko in toliko vrednosti na vse tiste vmesne člane, „posredujočo“ trgovino? Ali ne prihaja le sedaj, marveč tudi ob miru, samo del vrednosti, ki jo ustvarja delo, v prid celoti?

Kdor to ne opazi, ne mara opaziti ali pa je vzrasel duševno odločen v svetu popolnoma tujih razmerah, ali pa tudi opazi vse to, a smatra, da je to potrebno, da se ne da odpraviti, da mora delovni mož, delovna žena velik del svoje moči žrtvovati posameznikom. In te razmere nazivljajo potem čednostne in pravične, plemenite in dobre.

Kako veliko pomankanje duševnega notranjega življenja izraža to? Ali se more človek s toplo čutečim srcem veseliti svojega dela, ki služi tako stranskim interesom, ali more biti človek zadovoljen s svojim delom, dasi je to potrebno, ali se more vdati svojemu delu s popolno dušo? Ne, nikakor ne.

Duha in dušo daje šele delo, ki prihaja neposredno le celoti v prid, kakor je to navadno v skupni proizvodnji. Šele tedaj

more biti človek z vsem svojim srcem pri delu, se ga veseliti in z njim imeti duševno zadovoljstvo. In ker zavzema tako velik del življenja, ima tudi življenje šele takrat pravo srečo za človeka. Srečo nam prinese šele svet, ki hrepenimo po njem ne pa svet špekulacije in oderuštva.

Domači pregled.

Vpoklic črnovojniških letnikov 1891 do 1872 deloma preložen. Pri zadnjih naborih potrjeni črnovojniki bi bili morali v vojsko 16. aprila oziroma 2. majnika. Z ozirom na gospodarske potrebe se prvotni poziv spreminja v toliko, da se pozivljajo pod orožje samo oni, ki so bili rojeni v letih 1891, 1890, 1889, 1888 in 1887 in sicer na dan 16. aprila 1917, oni rojeni v letih 1885 do 1872 pa šele na dan 14. maja 1917. Za vpoklicance od 1891 do 1887, ki so samostojni poljedelci in so sposobni le za stražno ali vojno službo brez orožja, se izdajo še posebni olajševalni predpisi.

Jubilej ljubljanskega rotovža. Meseca aprila letos poteče 200 let, odkar so položili temeljni kamen za zgradbo ljubljanskega rotovža. Leta 1718, je bilo poslopje dovršeno in izročeno svojemu namenu. Na sedanjem prostoru so bili zgradili prvo magistratno poslopje že leta 1484., ki je stalo popolnoma zase, ne da bi se dotikalo drugih hiš; tekom časa je stavba postala za nič in leta 1717. so jo podrli. Sedanja magistratna zgradba bodo v kratkem primerno popravili, da se odlično poslopje ohrani zanamcem.

Veselični davek v Ljubljani. Občinski svet je sklenil uvesti veselični davek. Sedaj je cesar ta davek potrdil na predlog deželnega zbora za leto 1917. z dostavkom, da ga naknadno odobri deželni zbor kranjski.

Dr. I. Šušteršič je odložil predsedstvo »Ilirske banke«. Morda se je to zgodilo na željo S. L. S. stranke, ker je ustanovitev te banke povzročila hude boje med Gospodarsko zvezo in Ilirsko banko, da se spor lažje poleže.

Umrla je v Ljubljani včeraj teden soproga znanega in priljubljenega predavatelja profesorja g. Iv. Franketa, gospa Helena Franke. Naše sožalje in počivaj v miru!

Pegasti legar v Ljubljani. V rezervni bolnišnici, ki je nastanjena v belgijski vojašnici v Ljubljani, sta se primerila dva slučaja pegastega legarja. Obotela sta sanitetni vojak Ivan Žele in srbski vojni ujetnik Milan Milič. Oba so prepeljali v epidemsko bolnišnico. Zdravstvene oblasti se čudijo, kako sta nastala dva posamezna slučaja obolenja. Novih bolnikov za legarjem ni.

Cesar Karl je prevzel protektorat c. kr. kmetijske družbe na Dunaju in dovolil, da se vpiše v nje matrike kot član.

Vojni minister baron Krobotin je odstopil. Njegov naslednik utegne postati general Bardolff.

Za tajna svetnika sta imenovana ministra dr. Karl Urban in Anton Höfer.

Razpust taborišč za interniranje. Taborišča za politične osumljence se večinoma razpuste. Interniranci bodo smeli ali domov ali pa v večje kraje, ki jih brez dovoljenja ne bodo smeli zapustiti.

Sklicanje državnega zbora v Avstriji. Ministrski predsednik Clam-Martinic je ob svojem nastopu dne 21. decembra izjavil, da uvede parlamentarno življenje v državi. Te obljube doslej ni izvršil, ker tega niso politične stranke zahtevale od njega. Tri mesece že obetajo zopet, da se skliče parlament v prvi polovici meseca maja. Bomo videli, če bo res. Parlament bo imel težke naloge, ker ni med strankami resnega streljenja po uvedbi normalnih razmer. Vrhutega utegne povzročiti gonja nemških nacionalcev in sporedno gibanje drugih nacionalnih strank veliko napetost in nestrpnost.

A tudi upravna vprašanja, vprašanje poslovnika za državni zbor, uvedba državnega jezika, ureditev jezikovnega vprašanja, vprašanje nagodbe z Ogrsko, 160 Stürgkhovih in 16 Clam-Martincevskih naredb po § 14, vse to in še mnogo drugih stvari bo hotel in moral rešiti parlament. Zdi se nam, da bo delovanje parlamenta prav zaradi tega mnogo težavneje, morda celo neplodno, ker se ne skliče toliko časa in parlament ni imel prilike, da bi bil reševal sproti aktualna vprašanja, eventualno marsikaj v političnem boju omilil ali pa z zdravimi reformami tudi odpravil. Pač ni nade, da se razmere zasučejo drugače, dasi bi želeli vsi — resno parlamentarno delo.

Predsedstvo poslanske zbornice. — »Neue Wiener Journal« hoče vedeti, da je bilo zvezi čeških poslancev predlagano, naj slovanski poslanci kandidirajo na mesto dr. Sylvestra za predsednika poslanske zbornice slovenskega poslanca Josipa viteza Pogačnika. V ta namen je poslanec Stanek, predsednik zveze čeških poslancev, stopil v stik z vodstvom hrvatsko-slovenskega kluba, ki je to kandidaturu simpatično pozdravil. Tudi z drugimi jugoslovanskimi strankami, da so Čehi že v stiku, a pogajanja da še niso končana. Nemci, pravi rečeni list, bodo zopet kandidirali dr. Sylvestra. Če bi Poljaki glasovali s Čehi in z Jugoslovani, bi imeli 253 glasov, če bi Poljaki glasovali z Nemci, bi ti skupaj imeli 291 glasov.

Umor grofa Stürgkha. Obravnava proti dr. Frideriku Adlerju, bi se bila morala vršiti v kratkem. Adlerjev zagovornik je pa vložil ugovor in višje sodišče je temu ugovoru ugodilo, češ, da ni popolnoma uvaženo fakultetno mnenje. Višje sodišče je na stališču, da pri Adlerju ne gre za simulacijo, nego za dissimulacijo, to se pravi, obtoženec vedoma simulirata, da je duševno normalen, a v resnici je duševno nenormalen. Z ozirom na to določbo višjega sodišča je obravnava proti dr. Frideriku Adlerju preložena na nedoločen čas.

Znamenito operacijo je izvršil te dni znani kirurg, profesor Kukula v Pragi. Vojak L. L. je dobil v jeseni leta 1914. strel v srce. Krogla mu je tam obtičala, ne da bi bil vojak unrl. Bil je spoznan za invalida in odpuščen domov. V zadnjem času pa mu je krogla delala vedno večje težave in zdravniki so spoznali, da je le še ena obupna pot, mu morda ohraniti življenje: operativna odstranitev projektila iz srca. Operacijo je izvršil profesor Kukula s tako znamenitim uspehom, da je vojak te dni popolnoma zdrav zapustil češko kliniko.

Peto avstrijsko vojno posojilo znaša v celoti 6.234.610.000 K.

Zaradi prenizkega zavarovanja pri bolniški blagajni obsojeni delodajalec. Na Dunaju je tožil krojaški pomočnik svojega delodajalca pri obrtnem sodišču, ker ga je ta prenizko zavaroval pri bolniški blagajni ter je bolni pomočnik prejemal manjšo bolniščino, kakor bi jo bil prejemal, če bi bil pravilno zavarovan. Pomočnik je zahteval 53·90 K odškodnine. Pri mojstru je delal od 16. novembra 1916 do 22. decembra 1916 ter je zaslužil na teden 45—K in bil opravičen, če bi bil pravilno zavarovan. do 3 K bolniščine na dan in 10 odstotne doklade, ki jo blagajna sedaj izplačuje. Zavarovan je bil pa le za bolniščino 2·30 K na dan. Dne 31. decembra je obolel ter je bil bolan 31 dni. Dobil je torej na dan 77 h bolniščine premalo. Zdravnik je izjavil, da bo trajala bolezen najmanj deset tednov, zato je tožil mojstra, da mu plača škodo, ki mu je nastala zaradi tega. Tokrat mu je prisodilo sodišče za minulo bolezen 23·17 K odškodnine. Nekaj tednov pozneje je tožil pomočnik zopet, ker je bil še vedno bolan, za 61·97 K. Skliceval se je na prvo razsodbo in sodišče mu je zopet priznalo

razliko 77 h na dan za štiri tedne to je 12·32 K. Večji zahtevek je sodišče odklonilo, ker se ni zapadel in ni mogoče vnaprej določiti, koliko časa bo tožitelj bolan. — To, kar velja tukaj za združno bolniško blagajno, velja tudi za vse druge obvezne bolniške blagajne, to so okrajne, obratne, bratovskoskladnične in druge bolniške blagajne, ki so ustanovljene v zmislu bolniško zavarovalnega zakona.

Razdor med Slovaki. Madžarski listi poročajo, da so med Slovaki nastala strankarska nasprotja in da je razdor neizogiben. Proti Jurigi in Hlinki so nastopili dr. Škrobar, Makovic in Matyaž in so sklenili, da ustanove novo stranko z radikalnim in demokratičnim programom.

Iz ogrskega državnega zbora. Poslanska zbornica bo imela v četrtek sejo. V političnih krogih sodijo, da namerava vlada še ta teden odgoditi poslansko zbornico za dlje časa, opozicija pa zahteva, naj zbornica še dalje zboruje in naj nujno razpravlja o volilni reformi. V četrtek pride potom interpelacije na razpravo tudi vojna napoved Amerike. Opozicija zavzema stališče, naj se vrši ta razprava v tajni seji.

Znamenje časa. Praška statistična komisija je izkazala, da v času od 18. do 24. aprila ni bilo v dveh praških okrajih, ki štejeta nad 50.000 prebivalcev, ne enega poroda. Listi pravijo, da se tak slučaj še ni primeril v teh okrajih.

Skrivalec živil. Ravnatelj tovarne za izdelovanje klobas v Kulmbachu na Bavarskem je skrjal za 278 tisoč mark klobas in jih je skrivaj prodajal funt po 22 mark 50 pf. v Berlin, dočim so domači ljudje stradali. Pri hišni preiskavi so našli še ogromno množino drugih živil.

Poletni čas se uvede dne 16. t. m. Pomaknite ta dan svoje ure za eno uro nazaj, in sicer ob 1. zjutraj.

Krivdo, da bi pustili hirati otroka ali drugega trpina, noče nihče prevzeti na svojo pest. Slabotne, shujšane in bolne otroke okrepi takoj **Fellerjevo pristno ribje olje**, kajti ono jih ojači in napravi odporne proti boleznim. Malokrvni, žlezasti otroci in odrastli ga radi uživajo, ker je popolnoma brez okusa in duha. Doječe matere imajo po zavžitju tega olja veliko mleka za dojenčke in postanejo krepke. Čisto in res pristno olje najboljše kakovosti imajo po izjavi več zdravnikov prednost pred vsemi mešanici in emulzijami, ker vsebuje več učinkujočih varin. Cene pred vojno. 2 steklenici za 5 K poštine prosto razpošilja E. V. Feller, dvorni lekarnar v **Stubici, Elzatr 334.**

Svetovni pregled.

Svetovna vojna. Celo vrsto novih sovražnikov so dobile evropske osrednje države: »Zedinjene države, Čile, Kubo, Panamo, Brazilijo, Kitajsko in nekaj jih še utegne novi položaj potegniti s seboj. Nastane torej popolnoma nova faza svetovne vojne. Ruska revolucija je sicer zbužala nekaj nade, da se bliža svetovna vojna koncu, in morda to upanje še ni popolnoma zginilo, dasi trdi ruski zunanji minister Miljukov, da bo ostala nova ruska vlada zvesta sporazumu. V Rusiji še niso urejene notranje razmere. Tudi ni gotovo, da bo sedanja vlada kos svoji nalogi in če ne bo, se še vedno utegne sedanje vojno razpoloženje preobrniti v mirovno. Ruski revolucionarji in delavci so za mir ob sprejemljivih pogojih, čeprav trdijo razna poročila, da podpirajo sedanjo vlado. Deloma je to res, toda vlada bo imela zaslobo pri mirovni struji le toliko časa, dokler se uredi razmere in dokler bo zasledovala mirovno politiko. Pa tudi v ruskih vojaških krogih ni sloge.

Vse to obeta v Rusiji nove boje, ker bo tudi nova vlada polagoma iskala zavetja v meščanskih slojih, kar jo bo zavedlo v novo politiko, s katero delavstvo ne more soglašati. Na bojiščih ni posebnih sprememb. Na vseh bojiščih so topovski boji. Večji uspeh so imele nemške čete ob Stohodu na ruskem bojišču, kjer so ujele okolo 10.000 ruskih vojakov, 15 topov in 150 strojnih pušk. Velika bitka se pa vrši na francoskem bojišču pri Arrasu. Na Balkanu so običajni boji. Grčija je v velikih skripicah. Sporazum baje namerava odstaviti grškega krajca; snovali so bili zaroto proti njemu, ki so jo pa odkrili. V Aziji v Mezopotamiji so se Angleži združili z Rusi severozh. od Bagdada. Turki so se umaknili premoči. Na vseh bojiščih pa se delajo velike priprave. Te dni je rekel Hindenburg, da sta ruska in francoska bojna črta toliko utrjeni, da ni nobene nevarnosti, da bi ji nasprotniki prodrli. Zedinjene države se na evropski celini ne bodo udeležili vojne z večjo vojsko, pač pa bodo na morju skušale s svojo mornarico olajšati promet, ki ga ogrožajo podmorski čolni. Zahtevajo tudi oporišče za svoje bojne ladje v nekem francoskem pristanišču. Zaenkrat se torej nadaljuje vojni ples, še bo tekla kri, a upajmo, rahlo upajmo, da bo te vojne konec — morda prav kmalu.

Zaplemba civilnih oblik na Nemškem. Tudi na Nemškem nimajo več sukna in ga ne morejo izdelovati, ker je onemogočen dovoz surovin. Ker so nastale velike težave za obleke, je vlada zaukazala zaplemba civilnih oblik. Vsakdo bo moral zglasiti, koliko ima oblek, posebna centrala bo določila, katere obleke mora kdo oddati in koliko dobi zanje plačila.

Nemški socijalni demokratje in vojna z Zedinjenimi državami. Berlinski »Vorwärts« piše: Z vstopom Amerike v vojno proti nam je narastlo število naših sovražnikov ter se jim je utrdila moralična hrbtnica. Socijalna demokracija je to v naprej povedala in zato v državnem zboru odklonila vsako soodgovornost za gotove sklepe. Zdaj ne gre za razpravljanje o tem, kar je bilo, nego zato, da se določijo dejstvom odgovarjajoče smeri bodoče politike. Vročekrvno smo se pripravili, ali naj sovražnikom, kadar bodo premagani, vzamemo to in ono. Socijalna demokracija je od nekdanj nasprotovala vsaki aneksiji — na podlagi zemljepisnih in statističnih dejstev, ter je vojno smatrala za čin samoohranitve. Drugi so se ogrevali za brezmerna zavojevanja, tretji so sodili, da je omahovanje med »da« ali »ne« višek državniške modrosti. Ali bi že ne bil čas, da se ta prepir pokoplje? . . . Za svobodo na morju se vendar ne borimo za šalo, nego ker potrebujemo dovoza od drugod. Vojna z Angleško je največ vojna za svobodno pot v Ameriko. Kaj bi nam pomagalo, tudi če bi vlomili hišna vrata, če bi potem vendarle ne mogli odpreti stanovanjskih vrat? Če sklenemo mir, moramo skleniti mir tudi z Ameriko, ker rabimo njene surovine, da obnovimo svoje narodno gospodarstvo. Oddaljenost je slaba stran Amerike, a tudi njena gospodarska moč in ta moč se zna pokazati pri bodočih mirovnih pogajanjih. Dobre trgovinske pogodbe so pa tako velik vojni cilj, da zaostajajo za njim vsi drugi. Pogajalec, ki bi nam prinesel z mirovne konference kako pridobljeno deželo, ne pa tudi možnosti, začeti zopet urejen svetovni trgovinski promet, bi zaslužil, da se ga kamenjuje. Iz tega izhaja, da svetovnega položaja, ki ga je ustvarila vojna napoved Amerike, ne smemo smatrati samo za vojaški položaj. Vojna ni samo vojaška, nego tudi moralična, politična in pred vsem gospodarska zadeva. Kdor proračuna možnosti samo po vojnih zemljevidih, številu in oboroženju armadnih zborov, zmognosti vodstva in drugih takih faktorjev, ta računa v celo napačno, četudi ima v kateri stvari prav.

Nemški cesar Viljem za razširjenje volilne pravice. V Pruskem deželnem zboru imajo še vedno kurialno volilno pravico. Dolgo časa se že vrše boji za spremembo volilnega zakona. Sedaj je cesar naročil kanclerju, da naj predloži vlada primerne predloge za razširjeno volilno pravico, ki se izvedo takoj po končanju vojne. Prusija je edina dežela v nemški državi z zastarelo volilno pravico.

Avstrijskih trgovskih ladij je v ameriških pristaniščih 22, ki jih zaplenijo Američani.

24 trgovskih ladij pogrešajo Američani doslej. Ladje so najbrže žrtve podmorske vojne.

Okolo 100 nemških ladij so zaplenile Zedinjene države.

Mala ameriška republika Kuba je tudi napovedala Nemčiji vojno. Državica je dvanaajstkrat tako velika kakor Kranjska in šteje okolo 2.200.000 prebivalcev. — Brazilija (23 milijonov prebivalcev), Čile in Panama se tudi pridružita Zedinjenim državam ter napovesta vojno Nemčiji. — Bolgarija je prekinila diplomatske zveze z Zedinjenimi državami.

Letalska vojna v marcu 1917. Zračno bojevanje se je v sedanji vojni silno izpopolnilo. Dosegli so napadalci izredno dovršenost, a tudi obramba proti zračnim napadom ne zaostaja prav nič. V mesecu marcu so izgubili na francoski bojni črti nasprotniki 161 letal in 19 pritrjenih opazovalnih zrakoplovov. Sestreljenih je bilo v zračnih bojih 143 letal in 19 zrakoplovov, uničenih po ognju z zemlje pa 15; 3 sovražna letala so Nemci zaplenili, ker so morali nasprotniki pristati v nemški bojni črti. Nemci so izgubili v teh bojih 45 letal.

Sodrug Witjem van Dyk umrl. Dne 6. marca je umrl na Holzdnskem sodrug W. van Dyk. Rojen je bil 31. maja 1878. Van Dyk se je izučil tiskarstva ter je bil naračunatelj tajnik zveze kemigrafov in litografov. Pokojnik je bil vzoren organizator in zapnik mednarodnega delavstva.

Skandinavski socialisti so izdali parolo, da naj se skliče mirovna konferenca socialistov ali v Haagu ali pa v Stockholmu in da naj se tam vrši razgovor o pogojih ruskih socialistov. Velikonočne praznike so se vršila posvetovanja več voditeljev nemške socialne demokracije z danskimi socialnimi demokrati.

Ženska državni poslanec. V reprezentančni zbornici v Zedinjenih državah je tudi gospodična Ranlin. Ko so inenoma glasovali za vojno, ni pri prvem glasovanju odgovorila ničesar, marveč je le zmajala z glavo. Pri drugem glasovanju pa je rekla: »Sem na strani moje dežele, toda za vojno ne morem oddati svojega glasa!«

Veleindustrijec in bankir baron Sumitomo v Osaki na Japonskem je razdelil

med svoje uslužbence in delavce nad pet milijonov jenov, to je nad 25 milijonov kron. Če je baron Sumitomo razdelil tako velik znesek svojega vojnega dobička od vojnih dobav, priča to: da je imel gospod baron velikanske dobičke ter da je zase pridržal še velik del dobička in pa da plačuje svoje delavce dokaj slabo, ker bi sicer ne dajal tako velikega dela dobička v obliki miloščine svojim delavcem.

Ljudovlad (republik) imamo na vsem svetu 28. Ludovlade volijo svoje državne predstojnike ali predsednike na daljšo ali na krajšo dobo. Sedanje ljudovlade so: Angora, Argentiniija, Bolivija, Brazilija, Čile, Domingo, Ekvador, Francija, Gvatemala, Haiti, Honduras, Kitajska, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Liberija, Mehika, Nikargva, Panama, Paragvaj, Peru, Portugalska, San Marino, San Salvador, Švica, Urugvaj, Venezuela, in Zedinjene države. Če postane Rusija ljudovlada, bo ta obsegala največ zemlje na vsem svetu, dočim ima Kitajska največ prebivalcev. V Rusiji imajo sedaj boj monarhisti in republikanci. Kdo bo zmagal v tem notranjem boju, je težko povedati, ker ne dobivamo zanesljivih poročil o dogodkih v Rusiji.

Da glavobol nas tako pogosto muči, ni čudno. V glavi se stekajo vsi živci v njihovem centru, v možganih, in tudi krvne cevi so tudi gosto druga poleg druge. Vsak povod, ki razburi naše živce ali provzroči valovanje krvi, nam lahko prinese glavobol. Zato priporočamo kot dobro domače sredstvo zoper glavobol Fellerjev blagodišeči rastlinski esenčni fluid z znamko Elsailuid; cene pred vojno: 12 steklenic tega tolažilnega sredstva zoper glavobol stane franko samo 6 K. Migrensko stoglo, ki se vedno lahko nosi seboj v žepu, in s katero glavobol olajšamo z vdrgnjenjem čela, lahko obenem za 1 K naročite. Če je glavobol posledica zapeke, pomagajo Fellerjeve mlo odvajajoče, želodec krepeče rabarbarske kroglice, z znamko Elzakroglice. 6 škatlic franko le 4 K 40 vin. To troje staropreizkušenih sredstev dobite pristno samo pri lekarnarju E. V. Feller, Stubica, Elsatrg 334, Hrvatsko. — Bledi otroci, malokrvne deklice in slabotne osebe uživajo z dobrim uspehom pristno izčiščeno salo iz pomukljevih jeter (Dorsch-Lebertran). 2 originalni steklenici 5 K franko. Posebne vrline tega preparata: nikak vsiljiv vonj in prijeten okus. (fb)

Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Zbirko starega denarja

bi si sodrug rad izpopolnil, zato prosi vse prijatelje, ki bi morda imeli kak star denar, in bi bili voljni ga odstopiti, da sporoče svoje zahtevke Upravi „Delavca“ Šelenburgova ulica 6/I. v Ljubljani.

Podplati

se ohranijo, če se na nove ali malo ponošene čevlje pritrdijo nabitki iz usnja.

Za en par z žeblički cena

za otroke	za dame in dečke	za gospode
26—35	36—42	40—46
K 1-20	K 1-50	K 1-80

Dobe se v zalogi čevljev „PEKO“
Peter Kozina & Ko., Ljubljana,
Breg, nasproti Sv. Jakoba mostu.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Francišanska ulica št. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za ... shode in veselice. ...

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ...

Stereotipija. Litografija

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Franc Mlinar kirurg in spl. zdr.	1/21.—1/23		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih, Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga ležijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

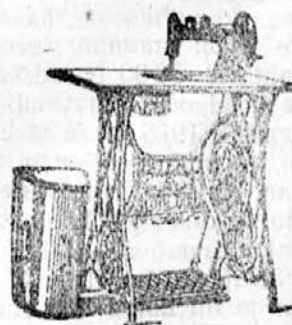
Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)

za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.
Ceniki se dobe za-
stoj in franko.